

บทที่ 4

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลเบื้องต้นของเกษตรกรในตำบลท่าศาลา อำเภอรือรีอ จังหวัดเลย

ผลการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับเกษตรกรในตำบลท่าศาลา อำเภอรือรีอ จังหวัดเลย พบว่าเกษตรกรมีอายุเฉลี่ย 50.19 ± 10.25 ปี ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 66.79) และเพศหญิง (ร้อยละ 33.01) สำเร็จการศึกษาในระดับประถมศึกษา (ร้อยละ 60.96) รองลงมา ได้แก่ มัธยมศึกษา (ร้อยละ 34.26) ปริญญาตรีหรือสูงกว่า (ร้อยละ 3.19) และไม่ได้เรียนหนังสือ (ร้อยละ 1.59) ตามลำดับ มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.70 ± 1.52 คน รายได้เฉลี่ยเท่ากับ $28,404.67 \pm 20.68$ บาทต่อคนต่อปี ส่วนใหญ่ไม่มีการจ้างแรงงาน (ร้อยละ 94.23) และมีการจ้างแรงงาน (ร้อยละ 5.77) มีประสบการณ์ในการทำการเกษตรเฉลี่ย 22.15 ± 9.54 ปี เกษตรกรมีการปลูกพืชไร่มากที่สุด (ร้อยละ 49.05) รองลงมา ได้แก่ ข้าว (ร้อยละ 48.28) และผลไม้ (ร้อยละ 2.68) ตามลำดับ โดยมีพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 34.98 ± 12.29 ไร่ เกษตรกรส่วนใหญ่มีแหล่งเงินทุนจากการกู้ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (ชกส.; ร้อยละ 46.86) รองลงมา ได้แก่ ใช้เงินทุนตนเอง (ร้อยละ 31.17) และสหกรณ์ (ร้อยละ 21.97) ตามลำดับ และแหล่งความรู้ที่ได้รับเกี่ยวกับการใช้สารเคมีส่วนใหญ่มาจากเพื่อนบ้าน (ร้อยละ 28.72) รองลงมา ได้แก่ เจ้าหน้าที่ของบริษัท (ร้อยละ 25.74) ตนเอง (ร้อยละ 23.83) ครัวเรือน (ร้อยละ 18.72) และเจ้าหน้าที่ของรัฐ (ร้อยละ 2.98) ตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 1

2. ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรในตำบลท่าศาลา อำเภอรือรีอ จังหวัดเลย

สำหรับความรู้เกี่ยวกับการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรในตำบลท่าศาลา อำเภอรือรีอ จังหวัดเลย พบว่าโดยภาพรวมเกษตรกรมีความรู้เกี่ยวกับการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืชอยู่ในระดับสูง (ร้อยละ 81.74) ดังแสดงในตารางที่ 2 เมื่อจำแนกเป็นความรู้ก่อนการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืชที่ตอบคำถามถูกเฉลี่ย ร้อยละ 79.30 โดยข้อที่ตอบถูกมากที่สุด มีค่าร้อยละ 99.62 เท่ากัน มี 3 ข้อ ได้แก่ (1) มีการศึกษาชนิดของสารเคมีให้เหมาะสมกับชนิดของศัตรูพืชทุกครั้ง (2) สารเคมีกำจัดศัตรูพืชแต่ละชนิดมีอันตรายและความรุนแรงต่างกัน และ (3) คนที่มีอาการแพ้พิษจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชจะเกิดโรคอื่นแทรกซ้อนได้ง่าย ส่วนข้อที่ตอบถูกน้อยที่สุด มีค่าร้อยละ 6.08 ในเรื่อง สารเคมีกำจัดศัตรูพืชไม่สามารถทำให้เกิดโรคมะเร็งได้ ในส่วนของความรู้ขณะใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืชที่ตอบถูกเฉลี่ย ร้อยละ 75.33 โดยข้อที่ตอบถูกมากที่สุด มีค่าร้อยละ 98.48 ได้แก่ การปฐมพยาบาลเบื้องต้นผู้ได้รับสารเคมีกำจัดศัตรูพืช ควรเคลื่อนย้ายผู้ป่วยออกจากบริเวณที่ฉีดพ่นสารเคมี ส่วนข้อที่ตอบถูกน้อยที่สุด มีค่าร้อยละ 50.95 ในเรื่อง สารเคมีกำจัดศัตรูพืชสามารถฉีดพ่นเวลาใดก็ได้ สำหรับความรู้หลังการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืชที่ตอบถูกเฉลี่ย ร้อยละ 87.07 โดยข้อที่ตอบถูกมากที่สุด มีค่าร้อยละ 98.10 ในเรื่อง การจะนำภาชนะบรรจุสารเคมีกำจัดศัตรูพืชไปใช้ต้องทำการล้างด้วยน้ำหลายๆ ครั้ง ส่วนข้อที่ตอบถูกน้อยที่สุด มีค่าร้อยละ 58.17 ในเรื่อง ภาชนะที่บรรจุสารเคมีแตกหรือรั่ว สามารถนำมาใช้ได้ หากยังมีฉลากติดอยู่ และการลดผลกระทบจากการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืชที่ตอบถูกเฉลี่ย ร้อยละ 64.91 โดยข้อที่ตอบถูกมากที่สุด มี

ค่าร้อยละ 98.48 เท่ากัน มี 2 ข้อ ได้แก่ (1) การทำความสะอาดแปลงนาข้าว (2) สามารถดักวัชพืชในนาข้าวได้ และ (3) ใบและเมล็ดสะเดา สามารถนำมาหมักกำจัดแมลงศัตรูข้าวได้ ส่วนข้อที่ตอบถูกน้อยที่สุด มีค่าร้อยละ 4.18 ในเรื่อง การปล่อยน้ำให้ท่วมยอดข้าว 1-2 วัน สามารถลดปริมาณเพลี้ยไฟได้

ตารางที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นของเกษตรกรในตำบลท่าศาลา อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย

ข้อมูลเบื้องต้นของเกษตรกร	จำนวน	เปอร์เซ็นต์
เพศ		
ชาย	176	66.79
หญิง	87	33.01
ระดับการศึกษา		
ไม่ได้เรียนหนังสือ	4	1.59
ประถมศึกษา	160	60.96
มัธยมศึกษา	90	34.26
ปริญญาตรีหรือสูงกว่า	9	3.19
การจ้างแรงงาน		
จ้างแรงงาน	15	5.77
ไม่มีการจ้างแรงงาน	248	94.23
พืชหลักที่ปลูก		
พืชไร่	129	49.05
ข้าว	127	48.28
ผลไม้	7	2.68
แหล่งเงินทุน		
ตนเอง	82	31.17
ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์	123	46.86
สหกรณ์	58	21.97
แหล่งความรู้สารเคมี		
เจ้าหน้าที่ของรัฐ	8	2.98
เจ้าหน้าที่ของบริษัท	68	25.74
เพื่อนบ้าน	76	28.72
ครัวเรือน	49	18.72
ตนเอง	63	23.83

ตารางที่ 2 ระดับความรู้เกี่ยวกับการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรในตำบลท่าศาลา อำเภอกูเรือ จังหวัดเลย

ความรู้เกี่ยวกับการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืช	ค่าคะแนน (%)	ระดับ
ความรู้ก่อนการใช้สารเคมี	79.30	ปานกลาง
ความรู้ขณะใช้สารเคมี	75.33	ปานกลาง
ความรู้หลังการใช้สารเคมี	87.07	สูง
ความรู้ในการลดผลกระทบจากการใช้สารเคมี	64.91	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยรวม	81.74	สูง

3. ข้อมูลพฤติกรรมการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรในตำบลท่าศาลา อำเภอกูเรือ จังหวัดเลย

พฤติกรรมการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืช พบว่าในภาพรวมของพฤติกรรมการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืชมีค่าเฉลี่ยในการปฏิบัติอยู่ในระดับเหมาะสมมาก (3.81 ± 0.74) ดังแสดงในตารางที่ 3 โดยเกษตรกรมีพฤติกรรมก่อนการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืชมีค่าเฉลี่ยในการปฏิบัติอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด (4.38 ± 0.65) รองลงมาได้แก่ พฤติกรรมหลังการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืชมีค่าเฉลี่ยในการปฏิบัติอยู่ในระดับเหมาะสมมาก (4.20 ± 0.38) พฤติกรรมขณะใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืชมีค่าเฉลี่ยในการปฏิบัติอยู่ในระดับเหมาะสมมาก (3.90 ± 0.58) และพฤติกรรมการลดผลกระทบจากการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืชมีค่าเฉลี่ยในการปฏิบัติอยู่ในระดับเหมาะสมปานกลาง (2.81 ± 1.36) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อคำถามของพฤติกรรมก่อนการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืช พบว่าค่าเฉลี่ยมากที่สุดของพฤติกรรมก่อนการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืช อยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด ได้แก่ ศึกษาชนิดของสารเคมีให้เหมาะสมกับชนิดของศัตรูพืช (4.89 ± 0.47) และค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดของพฤติกรรมก่อนการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืช อยู่ในระดับเหมาะสมน้อย ได้แก่ เลือกใช้สารเคมีตามคำแนะนำของเพื่อนบ้าน (2.59 ± 0.67) ในส่วนพฤติกรรมขณะใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร พบว่าค่าเฉลี่ยมากที่สุดของพฤติกรรมขณะใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืชอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด ได้แก่ เมื่อสารเคมีกำจัดศัตรูพืชสัมผัสโดนเสื้อผ้ารีบถอดเสื้อผ้าออก (4.80 ± 0.72) และค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดของพฤติกรรมขณะใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืชอยู่ในระดับเหมาะสมเหมาะสมปานกลาง ได้แก่ เมื่อมีอาการแพ้พิษสารเคมีรีบพ่นให้เสร็จก่อนจึงหยุดพักทันที (2.88 ± 1.92) สำหรับพฤติกรรมหลังการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร พบว่าค่าเฉลี่ยมากที่สุดของพฤติกรรมหลังการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืชอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด ได้แก่ ถอดชุดที่สวมใส่ แล้วซักด้วยผงซักฟอกทันทีหลังฉีดพ่นสารเคมีกำจัดศัตรูพืช (4.66 ± 0.48) และค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดของพฤติกรรมหลังการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืชอยู่ในระดับเหมาะสมมาก ได้แก่ นำภาชนะบรรจุสารเคมีไปจำหน่าย (3.66 ± 1.57) และพฤติกรรมการลดผลกระทบจากการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร พบว่าค่าเฉลี่ยมากที่สุดของพฤติกรรมการลดผลกระทบจากการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืชอยู่ในระดับเหมาะสมมาก ได้แก่ ทำความสะอาดแปลงนาข้าว เพื่อลดวัชพืชข้าวในนา (4.44 ± 0.76) และค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดของพฤติกรรมการลดผลกระทบจากการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืชอยู่ในระดับเหมาะสมน้อย มีค่าคะแนนเท่ากับ 5 ข้อ ได้แก่ (1) ร่วมมือกันทดลองปลูกข้าวอินทรีย์ (2) เผาตอฟางข้าวในแปลงนาเพื่อกำจัดศัตรูพืช (3) ขอคำแนะนำจาก

ผู้เชี่ยวชาญเพื่อลดผลกระทบจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช (4) ร่วมกับเพื่อนบ้านหาทางแก้ไขปัญหาลดผลกระทบจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช และ (5) ใช้แสงไฟฟ้าล่อแมลงและทำลายแทนการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช (1.00 ± 0.00)

ตารางที่ 3 ค่าคะแนนของพฤติกรรมเกี่ยวกับการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรในตำบลท่าศาลา อำเภอรือ จังหวัดเลย

พฤติกรรมเกี่ยวกับการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืช	ค่าคะแนน ($\bar{X} \pm SD$)	ระดับ
พฤติกรรมก่อนการใช้สารเคมี	4.38 ± 0.65	สูงสุด
พฤติกรรมขณะใช้สารเคมี	3.90 ± 0.58	สูง
พฤติกรรมหลังการใช้สารเคมี	4.20 ± 0.38	สูง
พฤติกรรมลดผลกระทบจากการใช้สารเคมี	2.81 ± 1.36	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยรวม	3.81 ± 0.74	สูง

4. ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้กับพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรในตำบลท่าศาลา อำเภอรือ จังหวัดเลย

การวิเคราะห์ค่าความสัมพันธ์ระหว่างความรู้กับพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร พบว่า ความรู้กับพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = 0.87, P < 0.01$) ดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้กับพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรในตำบลท่าศาลา อำเภอรือ จังหวัดเลย

	พฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช	
	Correlation (r)	P-value
ความรู้เกี่ยวกับการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช	0.87	0.01*

5. ข้อมูลการมีส่วนร่วมของเกษตรกรต่อการลดการใช้สารเคมีในการป้องกันและกำจัดศัตรูพืชร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบล

จากผลการศึกษาพบว่า ในภาพรวมเกษตรกรมีส่วนร่วมต่อการลดการใช้สารเคมีในการป้องกันและกำจัดศัตรูพืชร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลท่าศาลา อำเภอรือ จังหวัดเลย อยู่ในระดับมาก มีเฉลี่ยเท่ากับ 4.55 ± 1.41 โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ค่าคะแนนที่เกษตรกรมีการเข้าร่วมการประชุมประชาคม เพื่อเสนอปัญหาและความต้องการการลดการใช้สารเคมีในการป้องกันและกำจัดศัตรูพืชกับ อบต. อยู่ในระดับมาก (5.12 ± 0.82) รองลงมา ได้แก่ เกษตรกรมีส่วนร่วมในการได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารและเสนอแนะแนวทางการลดการใช้สารเคมีในการ

ป้องกันและกำจัดศัตรูพืชของ อบต.อยู่ในระดับมาก (4.60 ± 1.41) เกษตรกรมีส่วนร่วมในการวางแผนงาน/โครงการเพื่อลดการใช้สารเคมีในการป้องกันและกำจัดศัตรูพืช อยู่ในระดับมาก (4.52 ± 1.36) เกษตรกรมีส่วนร่วมในการจัดทำนโยบาย/มาตรการเกี่ยวกับการลดการใช้สารเคมีในการป้องกันและกำจัดศัตรูพืช อยู่ในระดับมาก (4.48 ± 1.58) เกษตรกรมีส่วนร่วมปฏิบัติกิจกรรมของ อบต.ในการรณรงค์การลดการใช้สารเคมีในการป้องกันและกำจัดศัตรูพืช อยู่ในระดับมาก (4.44 ± 1.68) เกษตรกรมีส่วนร่วมวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของประชาชนในชุมชนเพื่อจัดทำโครงการ/กิจกรรมการลดการใช้สารเคมีในการป้องกันและกำจัดศัตรูพืช อยู่ในระดับมาก (4.36 ± 1.74) และเกษตรกรร่วมแสดงความคิดเห็นหรือเสนอแนะในการลดการใช้สารเคมีในการป้องกันและกำจัดศัตรูพืชให้ อบต. ทราบ อยู่ในระดับปานกลาง (4.32 ± 1.95) ตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ค่าคะแนนการมีส่วนร่วมของเกษตรกรต่อการลดการใช้สารเคมีในการป้องกันและกำจัดศัตรูพืชร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบล

การมีส่วนร่วมของเกษตรกรต่อการลดการใช้สารเคมี	ค่าคะแนน ($\bar{X} \pm SD$)	ระดับ
1. ท่านเข้าร่วมการประชุมประชาคม เพื่อเสนอปัญหาและความต้องการการลดการใช้สารเคมีในการป้องกันและกำจัดศัตรูพืชกับ อบต.	5.12 ± 0.82	มาก
2. ท่านมีส่วนร่วมวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของประชาชนในชุมชนเพื่อจัดทำโครงการ/กิจกรรมการลดการใช้สารเคมีในการป้องกันและกำจัดศัตรูพืช	4.36 ± 1.74	มาก
3. ท่านมีส่วนร่วมในการได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารและเสนอแนะแนวทางการลดการใช้สารเคมีในการป้องกันและกำจัดศัตรูพืชของ อบต.	4.60 ± 1.41	มาก
4. ท่านมีส่วนร่วมในการวางแผนงาน/โครงการเพื่อลดการใช้สารเคมีในการป้องกันและกำจัดศัตรูพืช	4.52 ± 1.36	มาก
5. ท่านมีส่วนร่วมในการจัดทำนโยบาย/มาตรการเกี่ยวกับการลดการใช้สารเคมีในการป้องกันและกำจัดศัตรูพืช	4.48 ± 1.58	มาก
6. ท่านมีส่วนร่วมปฏิบัติกิจกรรมของ อบต.ในการรณรงค์การลดการใช้สารเคมีในการป้องกันและกำจัดศัตรูพืช	4.44 ± 1.68	มาก
7. ท่านร่วมแสดงความคิดเห็นหรือเสนอแนะในการลดการใช้สารเคมีในการป้องกันและกำจัดศัตรูพืชให้ อบต. ทราบ	4.32 ± 1.95	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยรวม	4.55 ± 1.41	มาก

6. รูปแบบการจัดการการลดการใช้สารเคมีในการป้องกันและกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรในตำบลท่าศาลา อำเภอรือเรื่อ จังหวัดเลย

สำหรับรูปแบบการลดการใช้สารเคมีในการป้องกันและกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรตำบลท่าศาลา อำเภอรือเรื่อ จังหวัดเลย โดยจากผลการวิจัยที่พบว่าเกษตรกรได้รับแหล่งความรู้เกี่ยวกับการใช้สารเคมีส่วนใหญ่มาจากเพื่อนบ้าน ซึ่งอาจยังไม่ถูกต้องทั้งหมด และอาจยังมีความรู้และพฤติกรรมบางอย่างที่ผิดและควรปรับให้ถูกต้องเป็นรูปแบบในการจัดการ ได้แก่ รูปแบบความรู้ในการลดผลกระทบจากการใช้สารเคมี เช่น ไม่ควรปล่อยน้ำให้ท่วมยอดข้าว 1-2 วัน เนื่องจากสามารถลดปริมาณเพลี้ยไฟได้ หรือการมีพฤติกรรมขณะใช้สารเคมี เช่น ขาดการร่วมมือกันทดลองปลูกข้าวอินทรีย์ มีการเผาตอฟางข้าวในแปลงนาเพื่อกำจัดศัตรูพืช ขาดคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญเพื่อลดผลกระทบจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช ขาดความร่วมมือกับเพื่อนบ้านในการหาทางแก้ไขปัญหาลดผลกระทบจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช และยังไม่มีการใช้แสงไฟฟาล้อมแมลงและทำลายแทนการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ซึ่งรูปแบบการจัดการที่ได้ เช่น รูปแบบในการใช้แสงไฟฟาล้อมแมลงและทำลายแทนการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช หรือรูปแบบการทดลองปลูกข้าวอินทรีย์ เป็นต้น อย่างไรก็ตามในด้านการมีส่วนร่วม ควรส่งเสริมให้เกษตรกรร่วมแสดงความคิดเห็นหรือเสนอแนะรูปแบบในการลดการใช้สารเคมีในการป้องกันและกำจัดศัตรูพืชให้ อบต. ทราบด้วยเช่นกัน สรุปได้ว่าทุกหน่วยงานควรมีความร่วมมือส่งเสริม สนับสนุน และฝึกอบรมการให้ความรู้และปรับพฤติกรรมของเกษตรกรให้มีการปฏิบัติที่ถูกต้องและเหมาะสมในการใช้สารเคมี เพื่อที่จะได้เป็นรูปแบบในการปฏิบัติที่ดีสำหรับเกษตรกรต่อไป